



Font de L'Espunya

Gisclareny

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	Al costat esquerra del pas del Grau en uns planells de damunt seu a la carena de la Gargallosa
Emplaçament	De Berta cal continuar el sender local de la ruta "E" o dels Estanys 35 minuts.
Alçada:	1174
Coordenades:	
Latitud:	42.24881
Longitud:	1.79325
UTM Est (X):	400449
UTM Nord (Y):	4678107

Classificació

Número de fitxa	08093 - 190
Àmbit:	Patrimoni natural
Tipologia	Zona d'interès
Estil / època:	Mesozoic
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Font encara en ús i utilitzada per al reg.
Protecció	Legal
Observacions protecció:	Llei 37/1966 de 31 de maig; Llei 6/1982 de 6 de maig; Decret 353/1983
Accés	Obert
Ús actual:	Altres
Titularitat	Privada
Titular:	08092A006000470000YF
Fitxes associades:	
	Camí de Maçaners pel Grau de les Escales
	Sant Pere del Grau d'Escales o d'Espunya
Autoria de la fitxa	Pere Cascante i Torrella

Descripció

Important font o surgència d'aigua que surt al costat esquerra del Grau i que descendeix fins al torrent de Vilella per la obaga de Sant Pere acumulant un fort desnivell. Aquesta font aprofita les característiques geològiques del paisatge càrstic de la zona on afavoreix que hi hagi circulació d'aigües subterrànies i surgències de fonts com la que estem descrivint. Val a dir que aquesta font que serví per denominar l'alou de L'Espunya deriva segons Martín, E; (2005) del mot llatí "spongia" o esponja referint-se a la forma de les roques o tosques de la zona que recorden esponges formades per la carbonatació càlcica de les argiles properes a les fonts com seria el cas. Aquestes formacions es troben a sota del pas del Grau i sembla ser que va ser emprat com a lloc per extreure les pedres tosques i utilitzar-les per a les arcades i les voltes de les construccions.

Observacions:

A sota de la font hi ha una afloració d'argiles carbonatades o "tosques" denominades espunyes, que van ser explotades per a la construcció d'edificis. Unes característiques similars presenta el subsòl del monestir de Sant Llorenç prop Bagà on al seu vessant nord hi ha un seguit de coves i eremitoris excavats a la mateixa roca o pedra tosca. Possiblement el nom de la font sigui degut a aquests afloraments càrstics.

Història

La història d'aquesta font va molt lligada amb l'alou de l'Espunya, del qual pren nom a aquestes afloracions rocoses i la mateixa font. El lloc de L'espunya ens surt esmentat per primera vegada segons la documentació antiga en un document datat del 1068 i pertanyent al monestir de Sant Llorenç prop Bagà tot i que pensem que es correspon amb algunes de les donacions que figuren a l'acta de consagració de Sant Miquel de Turbians el 948 (ACU, Pergamí original. Carpeta 7). En aquest document els comtes de Cerdanya, Ramon i Adela van donar al monestir l'alou que posseïen al vilar d'Espunya amb les confrontacions del riu Esna (Eina) cap a Sant Sebastià de Sull i aribava a Querforadat passant pel cim del mont calvera (Gargallosa) "alede in comitatu Ceritanense, in pago Bagadanense, sive infra terminos de villare de spunia. Quae terminantur ex una parte rivo Esna, et inde vadit ad Sanctum Sebastianum et pervenit de Kero-Foradat..." (Serra i Vilaró, J; 1989. Llibre III. P.106. Documentació posterior esmenta que l'alou d'Espunya el 1121 és citat com a donació testamentaria per un tal Ramon d'Enveig amb la qual cosa aquest alou ja no pertanyia al monestir de Sant Llorenç sinó en aquest cas a un noble. Tal i com s'ha anat veient el lloc també apareix esmentat de forma indirecta quan es parla de la propera església de Sant Pere del Grau o d'Espunya (Serra i Vilaró, J; 1989. Baronies. Llibre III. P.1106, 1130). Posteriorment i el 1142 l'abat de Sant Llorenç reclama davant del bisbe d'Urgell a Ramon d'Enveig l'alou de Molnell i els que en depenien; entre ells el d'Espunya ja que havien estat retinguts il·legalment "et donamus Scti. Laurentio de Bagada unum nostrum mansum qui est in Mulnel, cum omnibus suis pertinentiis et adempramentis, etiamque censibus... Similiter nos omnes praedicti alium mansum qui est ad ripam Bordeo, et Scto Laurentio reddimus et deffinimus cum omnibus suis pertinentiis quae sunt in cunctis locis" (Baronies. Llibre III. P.108). Ja hem vist en la fitxa de Molnell i la de Querforadat que aquest alou d'Espunya pertanyia a Molnell amb la qual cosa i malgrat el document no el citi de forma directa, s'interpreta que es refereix a ell quan parla dels "altres masos". Finalment el bisbe va donar la raó a l'abat i els alous van ser retornats al monestir. Consta que el 1558 Sebastià Fabré ven a Bertran Palol el mas Espunya que era sota el domini directe de Sant

Llorenç (DDAA, 2007. Annex al catàleg de masies i edificacions rurals de Gisclareny). Entre els segles XVI i XVIII aquest mas té diversos propietaris i entre 1586 a 1663 és venut als Piferrer de Saldes motiu del qual és coneix com a "mas Piferrer" (Martín, E; 2005. Annex. Núm. 21). En el cadastre de 1776 (AHG. Cadastre de Gisclareny) el mas Espunya, aleshores mas Castell (casa núm. 59) estava ocupat per 1 casa, pagava 4 lliures, 11 sous i 6 diners de cadastre reial i no especifica el que pagava per a bestiar. Poc després i en l'amillament de 1863 (ACA. Llibrets de compliment pasqual, amillament de 1863) i extret de Martín, E. 2005 annex. 21 no hi figura aquest mas entenent-se que havia quedat abandonat. Documentació posterior no especifica enlloc el terme Espunya però sí el del castell (fitxa 192).

Bibliografia

BOLÓS MASCLANS, J; PAGÈS(1986). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi. Barcelona p-71,200. CABALLÈ I CANTALAPIEDRA, F (1996). Les tres-centes cases de Giscareny. Columna Albí. P.43. MARTIN, E (2005). Una mirada sobre la història de Gsclareny. P. 55. Serra i Vilaró , J (1989). Les Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius. Llibres. III . DDAA (2007) Catàleg específic de masies i cases rurals de Gisclareny. Annex a la normativa.(dades històriques a les masies incloses). ADCU. Acta de Consagració de Sant Miquel de Turbians. AHG (Cadastre de 1776). ACA:Llibrets de compliment Pasqual. Amillament de 1863





